

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม ประชากรของประเทศประกอบด้วยชาวไทยประมาณ 75% ไทย-จีน 14% และอีกประมาณ 11% เป็นชาวไทยเชื้อสายอื่น ประเทศไทยประกอบด้วยชาวไทยพุทธประมาณ 94.6% ไทยมุสลิม 4.6% และชาวไทยเชื้อสายคริสต์เตียน 0.7% (Fund for Peace, 2006) โดยเฉพาะในส่วนของภาคใต้ของประเทศไทยก็มีความหลากหลายทางด้าน วัฒนธรรม และประเพณีสภาพสังคม เศรษฐกิจ วิถีชีวิตของผู้คนโดยเฉพาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งประกอบด้วยปัตตานี ยะลา และนราธิวาสมีลักษณะเฉพาะและมีความเป็นเอกลักษณ์ทางด้านศาสนา ภาษา และวัฒนธรรมที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่นของประเทศ 80 เปอร์เซ็นต์ของประชากรส่วนใหญ่ในภูมิภาคดังกล่าวนับถือศาสนาอิสลาม พูดภาษามลายู และมีวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะประเทศมาเลเซีย (True, 2004) ส่วนประชากรที่เหลือประมาณ 20 เปอร์เซ็นต์นับถือศาสนาพุทธ ประชากรทั้งสองกลุ่มต่างมีวิถีชีวิตตามแบบฉบับของตน โดยเฉพาะด้านภาษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม (Albritton, 1999)

ในส่วนของกระบวนการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นอาจกล่าวได้ว่าพื้นที่ดังกล่าวมีรูปแบบการจัดการศึกษาที่แตกต่างไปจากภูมิภาคอื่น ที่โดดเด่นและเห็นได้ชัดคือสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะสังคมไทยมุสลิมนั้นมีรูปแบบของการจัดการศึกษาที่อยู่บนพื้นฐานของความเชื่อทางศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม (บรรจง ฟำรุ่งแสง ไข่มุก อุทยาวลี และเอกรินทร์ สังข์ทอง, 2551) นอกจากนี้แนวโน้มในปัจจุบันของการจัดการศึกษานำไปสู่การแข่งขันทางการศึกษาระหว่างโรงเรียนของรัฐบาลและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม (Sungton, 2007) ในขณะเดียวกันโรงเรียนของรัฐเองก็มีจัดปรับเปลี่ยนรูปแบบและแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ประเพณี ความเชื่อ และศาสนาของนักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนไทยมุสลิมที่เข้าสู่ระบบการจัดการศึกษาภาคบังคับของรัฐบาล ด้วยเหตุผลดังกล่าวการจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนในภูมิภาคดังกล่าวโดยเฉพาะสังคมไทยมุสลิมต้องมีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางภาษาและวัฒนธรรมและปัจจัยองค์ประกอบด้านอื่นๆ ดังที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2549: 10) กล่าวว่า “การจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องยึดหลักการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกับวิถีชีวิต อัตลักษณ์ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมความต้องการของท้องถิ่นและประชาชนที่มีลักษณะเฉพาะบนพื้นฐานของหลักศาสนา” เช่นเดียวกัน พงษ์พัชรินทร์ พุฒวัฒนะ (2550: 121) ที่มีแนวคิดว่า “การจัดการศึกษาในสังคมพุทธวัฒนธรรมของจังหวัดชายแดนภาคใต้จำเป็นต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนในพื้นที่”

การจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของผู้คนในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันจึงเป็นประเด็นที่ท้าทายสำหรับนักการศึกษาโดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐบาลในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ความต้องการ และวิถีชีวิตของผู้คน

ที่ประกอบไปด้วยชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนาและระดับของศักยภาพทางการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้อำนวยการสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ศักยภาพของผู้เรียนรวมถึงบุคคลในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่มาจากพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน นักการศึกษาโดยเฉพาะ Kavanaugh (2005) กล่าวว่าบทบาทที่สำคัญดังกล่าวขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคม ความเปลี่ยนแปลงของโลกและความต้องการของชุมชนและผู้ปกครอง (Portin และ Shen (2005) Gardiner และ Enomoto (2006) มีมุมมองว่าผู้อำนวยการสถานศึกษาต้องมีความตระหนักเกี่ยวกับความแตกต่างทางวัฒนธรรมของผู้เรียนซึ่งค่อนข้างมีความอ่อนไหวต่อระบบและการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา เช่นเดียวกับ Riehl (2000) ที่เน้นว่าผู้อำนวยการสถานศึกษาต้องสามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แตกต่างกันของผู้เรียนและต้องสามารถแสดงภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม (Multicultural leadership) ต่อภาวะการณ์ของความหลากหลายทางวัฒนธรรม เช่นเดียวกับ Sungtong (2007) ที่เสนอว่าผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้อำนวยการสถานศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะต้องพิจารณาหรือคำนึงถึงภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับความสามารถในการตระหนักถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมของผู้คนในพื้นที่ กล่าวโดยสรุปก็คือในภาวะความแตกต่างทางวัฒนธรรมผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้นำสูงสุดต้องแสดงออกถึงสมรรถนะทางด้านการบริหารจัดการเชิงพหุวัฒนธรรมตลอดจนการมีความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติเชิงบวก และมีความตระหนักต่อพหุลักษณะ

อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาในสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความซับซ้อนและอ่อนไหวในแง่ของกลวิธีและบริบทการจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้คน ชุมชนและท้องถิ่น ทั้งนี้เนื่องจากบริบทและผู้คนในพื้นที่มีพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน กอปรกับมีแรงเสียดทานที่ส่งผลต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งได้แก่เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ที่เกิดขึ้นหลังเดือน มกราคม พ.ศ. 2547 ทั้งนี้ผู้บริหารโรงเรียนโดยเฉพาะผู้อำนวยการสถานศึกษา ครู และนักเรียนตกเป็นเป้าหมายของผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่ มีครู นักเรียน รวมถึงผู้อำนวยการโรงเรียนจำนวนไม่น้อยที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงในพื้นที่ นอกจากนี้เหตุการณ์ความไม่สงบนำไปสู่ความหวาดกลัว และความไม่ไว้วางใจต่อกันของผู้คนทั้งชาวไทยพุทธและไทยมุสลิม ปัจจัยประการที่สองเกี่ยวข้องกับความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและเหมาะสมต่อการจัดการศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งผู้บริหารต้องมีการเรียนรู้ และพัฒนาให้สอดคล้อง ในขณะที่เดียวกันต้องส่งเสริมการจัดการศึกษาที่สร้างให้เกิดการยอมรับระหว่างกัน ตลอดจนต้องบริหารจัดการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพของผู้คนในพื้นที่โดยเฉพาะผู้เรียนที่ยังคงมีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ต่ำกว่านักเรียนในภูมิภาคอื่นๆ เพื่อให้ผู้เรียนเหล่านั้นสามารถแข่งขันและประกอบอาชีพได้

ด้วยเหตุข้างต้นแนวคิดการจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม (Multicultural education) ซึ่งเป็นแนวคิดดั้งเดิมที่พัฒนาจากประเทศตะวันตกจึงได้รับการกล่าวถึงและถูกนำมากล่าวอ้างในการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แนวคิดการจัดการศึกษาดังกล่าวได้รับการเผยแพร่ อภิปราย

และนำเสนอจากเวทีวิชาการไปสู่สถาบันและสถานศึกษาต่างๆ ในพื้นที่ แนวคิดการจัดการศึกษาดังกล่าวจะเป็นเรื่องใหม่ของการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และอาจกล่าวได้ว่าการจัดการศึกษาตามวิถีดั้งกล่าวเป็นปรากฏการณ์ใหม่สำหรับสถานศึกษาในการนำแนวคิดการจัดการศึกษาที่ถูกพัฒนาโดยชาติตะวันตกไปใช้ในสถานศึกษาของตนที่มีความแตกต่างกันทางด้านพื้นฐานทางวัฒนธรรม ภาษา ประเพณีและความเชื่อของผู้คน ด้วยเหตุผลดังกล่าวการจัดการศึกษาเชิงสังคมพหุวัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องที่มีความท้าทาย

บนพื้นฐานของแนวคิดการจัดการศึกษาตามแนวพหุวัฒนธรรมจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารมีพื้นฐานทางด้านทักษะการนำหรือภาวะผู้นำในการบริหารจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับมิติทางด้านวัฒนธรรมซึ่งเชื่อมโยงกับความเชื่อ ทศนคติ ประเพณี ศาสนา รวมถึงบริบทต่างๆ ของสถานศึกษาที่ครูผู้สอน หรือผู้เรียนมีพื้นฐานที่มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้รวมถึงสมรรถนะทางการเรียน ความต้องการของนักเรียน ครู และสมาชิกของชุมชนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียที่สำคัญต่อการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องแสดงออกให้เห็นถึงภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม (Multicultural leadership) ซึ่งมีความสำคัญในการขับเคลื่อนหรือจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความหลากหลายดังกล่าวข้างต้นซึ่งไม่ได้รวมถึงมิติทางด้านวัฒนธรรมเท่านั้นแต่ยังรวมถึงมิติต่างๆ ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่มีความเชื่อมโยงกับระบบการจัดการศึกษา ดังที่ Sungtong (2007) กล่าวว่าภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมเป็นปรากฏการณ์ใหม่สำหรับผู้บริหารในสถานศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยที่มุ่งเน้นและจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบททางสังคม ความเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมในภูมิภาค รวมถึง อัตลักษณ์และความต้องการของผู้คนในท้องถิ่น

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาและสังเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ มีการศึกษาเกี่ยวกับมิติของการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย โดยเน้นหนักไปทางด้านมิติทางสังคมและเศรษฐกิจ และส่วนหนึ่งเกี่ยวข้องกับมิติทางการศึกษา แต่พบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยเฉพาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยน้อยมาก ทั้งๆ ที่พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่มีความพิเศษและจำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้ทางด้านพหุวัฒนธรรมซึ่งเป็นส่วนที่สามารถเสริมสร้างการจัดการศึกษาในพื้นที่ให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้นและสอดคล้องกับอัตลักษณ์กับผู้คนในพื้นที่

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยในฐานะนักการศึกษาซึ่งเป็นบุคคลหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในพื้นที่จึงมีความสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยเฉพาะผู้อำนวยการสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้นำสถานศึกษาและมีบทบาทที่สำคัญในการกำหนดนโยบาย รูปแบบการเรียนการสอน การบริหารหลักสูตรการเรียนการสอน และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน การวิจัยดังกล่าวนี้มุ่งเน้นศึกษามุมมอง (Perspectives) ของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมนิยม (Multiculturalism) และการจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม (Multicultural education) ว่าผู้บริหารมีแนวคิดหรือมุมมองอย่างไร การแสดงออกทางความคิดเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมนิยมและการศึกษาพหุวัฒนธรรมจะช่วยให้ทราบถึงความรู้ ความเข้าใจและทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษา การมีมุมมองที่กว้างและลึกซึ้งเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรม

และพหุวัฒนธรรมศึกษาจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับความต้องการของผู้คนในพื้นที่ นอกเหนือจากการศึกษาเกี่ยวกับมุมมองต่อพหุวัฒนธรรมนิยมและพหุวัฒนธรรมศึกษาแล้ว ผู้วิจัยยังศึกษาถึงปัญหาที่ยากลำบาก (Dilemmas) ของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม การศึกษาความยากลำบากที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมนี้จะทำให้ทราบถึงปัญหาหรืออุปสรรคต่อการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพ ประการสุดท้ายผู้วิจัยมุ่งศึกษาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม (Multicultural leadership) ของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้นำของโรงเรียนโดยมุ่งศึกษาการแสดงออกหรือการกระทำ (Action) กลยุทธ์หรือวิธีการต่างๆ ที่ผู้บริหารดำเนินการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม ทั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษาของโรงเรียนของรัฐสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน การแสดงออกทางด้านภาวะผู้นำจะช่วยให้เข้าใจนวัตกรรม ตัวแบบ หรือ วิธีการต่างๆ เพื่อไปสู่เป้าหมายของการจัดการศึกษา นอกจากนี้ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อวงการการศึกษาโดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษาหรือกระทรวงศึกษาธิการในการเข้าใจเกี่ยวกับบริบทในการจัดการศึกษาในภาคใต้รวมถึงรูปแบบของภาวะผู้นำ กลวิธีต่างๆ ที่ผู้บริหารโดยเฉพาะผู้อำนวยการโรงเรียนใช้ในการบริหารจัดการเรียนการสอนในสังคมพหุวัฒนธรรม ความรู้ที่ได้จากการวิจัยจะมีส่วนช่วยส่งเสริมทางด้านการกำหนดนโยบายของผู้บริหารระดับสูงในระดับกระทรวง หรือเขตพื้นที่ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการบริหารและจัดการสถานศึกษาในยุคความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสภาพสิ่งแวดล้อมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษามุมมองของผู้บริหารโรงเรียนของรัฐที่มีต่อพหุวัฒนธรรมนิยม และการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษาปัญหาที่ยากลำบากของผู้บริหารโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวทางการจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารโรงเรียนของรัฐในการบริหารจัดการสถานศึกษาของในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

คำถามการวิจัย

1. ผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีมุมมองอย่างไรบ้างเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมนิยม และการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. ผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เผชิญกับปัญหาที่ยากลำบากอะไรบ้างเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวทางการจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม
3. ผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐมีภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมอย่างไรบ้างในการบริหารจัดการสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ด้านความรู้ความเข้าใจ

1. ทำให้ทราบถึงมุมมองของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อ พหุวัฒนธรรมนิยมและการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม
2. ทำให้ทราบถึงปัญหาที่ยากลำบากของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดน ภาคใต้เกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวทางการจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม
3. ทำให้ทราบภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารจัดการ สถานศึกษาของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ด้านการประยุกต์ใช้ผลการวิจัย

1. ผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐบาลหรือผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในบริบทที่ คล้ายคลึงกับผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถประยุกต์แนวทางและภาวะผู้นำ เชิงพหุวัฒนธรรมไปใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม
2. ผู้กำหนดนโยบายระดับสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาและระดับกระทรวงสามารถ นำประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาตามแนวพหุวัฒนธรรมไปสู่การแก้ไขและสนับสนุนใน เชิงนโยบาย งบประมาณหรือความช่วยเหลืออื่นๆที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาตามแนวพหุวัฒนธรรม เพื่อประโยชน์ของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีความเข้าใจในความแตกต่าง เคารพต่อกันรวมถึงการจัด การศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่

นิยามศัพท์เฉพาะ

มุมมอง หมายถึง ความคิดเห็นและทัศนคติของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเกิดจากการรับรู้หรือ ประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อเหตุการณ์ และประเด็นต่างๆ ทางสังคมซึ่งโดยเฉพาะความ คิดเห็นและทัศนคติที่มีต่อแนวคิดและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมนิยมและพหุวัฒนธรรมศึกษา

พหุวัฒนธรรมนิยม หมายถึงแนวคิดและแนวปฏิบัติที่มุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับความ หลากหลายและความแตกต่างทางวัฒนธรรมของผู้คนในสังคม นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นเพื่อให้เกิดความ ตระหนักและเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน รวมถึงแนวทางในการจัดการกับความท้าทาย เกี่ยวกับ อคติที่มีต่อวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ เชื้อชาติ เพศ ศาสนาและลักษณะเฉพาะอื่นๆ

พหุวัฒนธรรมศึกษา หมายถึงแนวคิดและแนวปฏิบัติทางการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้คนในสังคมมี ความเท่าเทียม ความเสมอภาค เสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่แตกต่างกัน โดยผ่าน กระบวนการทางการศึกษาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาต่างๆ ที่จัดการการเรียน การสอนและเตรียมผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างมุ่งมั่นบนพื้นฐานของความแตกต่างทางวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดเชิงวิพากษ์ เข้าใจ ยอมรับและเคารพความแตกต่างกันทั้งด้านเชื้อชาติ สัญชาติ สถานะทางสังคม ความสามารถและบทบาททางเพศ ตลอดจนประสบความสำเร็จทางการเรียน และสามารถเข้าสู่สังคมได้อย่างมีความสุขโดยไม่แบ่งแยกชนชั้นและวรรณะ

ภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม หมายถึงหมายถึงการแสดงออกถึงการสร้างความตระหนักต่อการใช้อิทธิพล อำนาจ ธรรมชาติ และการตัดสินใจในการส่งเสริมมิติความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อต่างๆ ที่เชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษากับชุมชน สังคม รวมถึงการแสดงศักยภาพในการส่งเสริมและจัดกิจกรรมหรือโปรแกรมทางการศึกษา การจัดโครงสร้างองค์การที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาทางด้านพหุวัฒนธรรม การส่งเสริม สนับสนุนงบประมาณและการพัฒนาบุคคลหรือชุมชนให้มีความรู้เกี่ยวกับความแตกต่างทางวัฒนธรรม การสร้างองค์ความรู้หรือนโยบายที่สะท้อนความเป็นพหุวัฒนธรรมตลอดจนการส่งเสริมความเข้าใจและความตระหนักต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม เพื่อไปสู่เป้าหมายของการอยู่ร่วมกัน ยอมรับ เคารพและแสดงความออกถึงความมีน้ำใจต่อกัน

ปัญหาที่ยากลำบากในการจัดการศึกษา หมายถึงประเด็นปัญหาทางการศึกษาอันเกิดมาจากความมุ่งหวังในการจัดการศึกษาตามกรอบแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาที่มีความคลุมเครือ ซับซ้อน และมักสร้างให้เกิดความยากลำบากและความไม่สะดวกในการสร้างทางเลือกหรือตัดสินใจเลือกแนวทางในการดำเนินการ แก้ไขหรือขจัด เนื่องจากอาจนำไปสู่ความขัดแย้งหรือความตึงเครียดและอาจเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงหรือดำเนินงานใดๆ ตามเป้าหมายของสถานศึกษา

สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึงจังหวัดที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่พิเศษของภาคใต้ของประเทศไทยซึ่งได้แก่จังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส

ผู้อำนวยการโรงเรียน หมายถึงผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาของรัฐระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งได้แก่จังหวัด ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส